

Remissvar över betänkandet En straffreform (SOU 2025:66)

Justitiedepartementets dnr Ju2025/01317

Tingsrätten har granskat förslagen och bedömningarna i betänkandet huvudsakligen utifrån de intressen som tingsrätten har att beakta. Tingsrätten har följande synpunkter.

Allmänna synpunkter och sammanfattning

Tingsrätten konstaterar att utredningen haft ett synnerligen omfattande uppdrag. Uppdraget har omfattat i princip hela påföljdssystemet inklusive straffskalorna för varje enskilt brott.

Under de senaste åren har det gjorts ett flertal utredningar som gällt olika mindre delar av påföljdssystemet. Tingsrätten tycker att det är positivt att lagstiftaren nu har tagit ett helhetsgrepp.

Förslagen leder till stora effekter för bland annat kriminalvården och medför mycket stora ökningskostnader för Kriminalvården. Utredningen har samtidigt haft en mycket kort tid till sitt förfogande. Tingsrätten anser, i likhet med vad som kommit uttryck i de särskilda yttrandena, att det är olyckligt att utredningen inte haft tidsmässiga förutsättningar att på ett mer genomgripande sätt analysera och belysa konsekvenserna av sina förslag. Exempelvis har förslagens effekter för brottsoffer inte närmare diskuterats. Risken finns att förslagen kan få ej avsedda effekter och att regler som ändras kan komma att behöva ändras igen.

Tingsrätten vill vidare framhålla att nyligen har flera utredningar avslutats som gäller påföljdssystemet, bland annat om ungdomsbrottslighet, villkorlig frigivning och om det s.k. säkerhetsstraffet. Det är viktigt att där föreslagna ändringar också belyses och analyseras vid den fortsatta beredningen av förslagen som förevarande utredning lämnat. Att så sker är viktigt för att få en helhet av alla förslag, hur de påverkar varandra och konsekvenserna av dem.

Tingsrätten vill också anmärka att utredningen varit mycket omfattande och att remisstiden varit kort. Det har därför inte varit möjligt för tingsrätten att lämna synpunkter i alla frågor eller närmare överväga och granska alla detaljer.

Vad gäller de enskilda förslagen som lämnats tillstyrker tingsrätten att ett system med villkorligt fängelse införs och att villkorlig dom och skyddstillsyn avskaffas. Tingsrätten har dock synpunkter på den närmare utformningen av ett system

med villkorligt fängelse. Tingsrätten avstyrker utredningens förslag om skärpta straff för flerfaldig brottslighet, om skärpta straff för brott som har samband med kriminella nätverk, om att avskaffa straffflindringsgrunden som avser allvarlig kroppsskada samt att en utvidgning av presumptionen för häktning ska ske för vissa specifika brott med ett lägre minimistraff. Tingsrätten avstyrker de alternativa förslag som utredningen lämnat men som utredningen inte ställer sig bakom. Tingsrätten har även i övriga delar valt att lämna vissa synpunkter.

Ett påföljdssystem med villkorligt fängelse (avsnitt 6)

Villkorligt fängelse införs (avsnitt 6.3)

Utredningen har föreslagit att ett framtida påföljdssystem huvudsakligen ska bestå av två påföljder, böter eller fängelse, och att rätten under vissa förutsättningar ska få besluta att fängelsestraff på viss tid, helt eller delvis, ska vara villkorligt. Fängelsestraffets längd ska alltid anges. Samtidigt avskaffas påföljderna villkorlig dom och skyddstillsyn. Tingsrätten tillstyrker detta förslag. Förslaget innebär att brottets allvar kommer till tydligare uttryck i påföljden. Påföljden blir mer transparent. Systemet framstår som mer begripligt för den enskilde och för allmänheten.

Förutsättningar för villkorligt fängelse (avsnitt 6.6)

Utredningen har föreslagit att ett fängelsestraff ska vara villkorligt fängelse om det är tillräckligt med hänsyn till straffets längd, brottslighetens art och den tilltalades tidigare brottslighet. Det anges att ett villkorligt fängelsestraff normalt inte kan komma i fråga när det utmätta straffets längd uppgår till fängelse ett år eller mer, eller, om brottslighetens art minskar utrymmet för villkorligt straff, till sex månader eller mindre. I mindre allvarliga fall, dvs. när det utmätta straffet är kortare än sex månader, ska enligt förslaget brottslighetens art beaktas inom ramen för ett villkorligt fängelsestraff genom en strängare tilläggssanktion.

Tingsrätten har ingen invändning mot att ett villkorligt fängelsestraff normalt inte kan bli aktuellt om straffets längd uppgår till ett år eller mer eller vid återfall. Det motsvarar dagens ordning. Tingsrätten anser det däremot problematiskt att det vid s.k. artbrott med så höga straffvärden som ett halvår inte ska vara möjligt att döma till ovillkorligt fängelse (såvida det inte är fråga om återfall). Tingsrätten vill framhålla följande skäl som talar emot förslaget. Först att det finns flera brott som har högt artvärde och där det måste antas att allmänheten förväntar sig att samhällets reaktion på brottet är kraftig i form av fängelse. Exempelvis misshandelsbrott och narkotikabrott med flera månaders straffvärden. Det andra skälet är att tingsrätten ser att det i vissa fall inte är möjligt att döma till en meningsfull tilläggssanktion. Exempelvis finns det fall där det är uppenbart att den dömda saknar all vilja och förmåga att utföra samhällstjänst och där det inte heller finns möjlighet att bestämma en övervakning med ingripande innehåll, exempelvis för att den dömda förklarar sig ovillig att underkasta sig någon form av behandling. Det finns alltså i sådana fall inte någon lämplig tilläggssanktion att välja. Den mest relevanta påföljden är då ovillkorligt fängelse (som i vissa fall kan genomföras med fotboja). Slutligen kan konstateras att det enligt förslaget inte kommer att vara domstolen som beslutar om tilläggssanktionens innehåll utan Kriminalvården och det inte är troligt att Kriminalvården har möjlighet att bedöma utifrån brottets art och

straffvärde hur allvarlig en tilläggssanktion ska vara (även med beaktande av att straffets längd anges i domslutet).

Tingsrättens slutsats är att det bör vara möjligt för domstolen att välja ovillkorligt fängelse som påföljd vid artbrottslighet med lägre utmätta straff än fängelse sex månader. Som nämns nedan bör domstolen också kunna ge ramar för övervakningens innehåll.

Synnerliga skäl för villkorligt fängelse (avsnitt 6.6.4)

Utredningen har föreslagit att om det finns synnerliga skäl ska rätten få besluta att ett fängelsestraff på viss tid ska vara villkorligt även om straffets längd, brottslighetens art eller den tilltalades tidigare brottslighet i och för sig talar för ett ovillkorligt fängelsestraff. Som exempel på synnerliga skäl nämns att den tilltalade på grund av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt av att avtjäna straffet i kriminalvårdsanstalt. Andra exempel som nämns är om en påtaglig förbättring skett av den tilltalades personliga eller sociala situation i något avseende som har samband med brottsligheten eller om den tilltalade undergår behandling för missbruk eller annat förhållande som kan antas ha samband med brottsligheten.

Tingsrätten konstaterar att de exempel som utgör synnerliga skäl enligt utredningen motsvarar det som idag betecknas som särskilda skäl för att välja en skyddstillsyn i stället för fängelse (jfr 30 kap 9 § BrB), eller vid högre straffvärden, alldeles särskilda skäl. Tingsrätten ifrågasätter om inte det fortsatt bör stå särskilda skäl i lagtext för att förtydliga att samma omständigheter som tidigare ska beaktas.

Tilläggssanktion vid villkorligt fängelse (avsnitt 6.7)

Förslaget innebär att villkorligt fängelse som huvudregel ska förenas med en tilläggssanktion som kan vara dagsböter, samhällstjänst eller övervakning. Tingsrätten anser att det är naturligt att domstolen ska besluta om tilläggssanktioner; annars utgör villkorligt fängelse inte någon egentlig reaktion på ett brott. Tingsrätten har inte något att invända mot att domstolen ska, som idag, bestämma antalet dagsböter och dagsbotens storlek och antalet timmar samhällstjänst.

Vad gäller övervakning är utredningens förslag att domstolen ska besluta om övervakning som tilläggssanktion och att det överlämnas till Kriminalvården att besluta om övervakningens innehåll. Villkorligt fängelse med övervakning som tilläggssanktion ska kunna beslutas vid höga straffvärden; upp till ett år om varken brottets art eller återfall i brottslighet talar för ovillkorligt fängelse. I undantagsfall ska villkorligt fängelse med övervakning kunna komma i fråga vid högre straffvärden än fängelse ett år.

I det föreslagna systemet kommer, om det beslutas om övervakning som tilläggssanktion, frågan om påföljdens faktiska innehåll att överlämnas i sin helhet till Kriminalvården. Tingsrätten anser inte att detta är en godtagbar ordning. Enligt nuvarande ordning kan domstolen döma ut kontraktsvård eller skyddstillsyn med särskilda föreskrifter, vilket ger en tydlig rättslig ram för den dömde att genomgå behandling mot exempelvis missbruk. Domstolen föreslås inte längre ha befogenhet att besluta om vilken behandling eller vilka särskilda föreskrifter den dömde ska åläggas eller hur lång vistelsen på ett

behandlingshem ska vara. Detta innebär att behandlingsinsatser inte längre garanteras genom domen, utan lämnas till Kriminalvårdens prövning. Det kan starkt ifrågasättas om Kriminalvården har den kompetens som krävs för att kunna bestämma exempelvis en övervaknings innehåll som är rimlig i förhållande till brottslighetens straffvärde och art. Det finns en risk att bedömningarna om påföljdens innehåll varierar kraftigt från fall till fall, vilket leder till en orättvis och rättsosäker behandling. Att enskilda tjänstemän på Kriminalvården ges ett avgörande inflytande utanför de rättssäkerhetsgarantier som en rättegång innebär är ett problem som utredningen inte alls har behandlat. Denna ordning framstår varken som bra för de som döms för brott eller brottsoffer. Allmänhetens insyn i systemet begränsas också kraftigt. I det föreslagna systemet begränsas också åklagarens möjlighet att överklaga påföljdens innehåll eftersom det blir en fråga för Kriminalvården, och inte domstolen, att bestämma övervakningens innehåll.

Det finns även en risk att påföljdssystemets preventiva och rehabiliterande funktion försvagas när domstolen inte längre kan styra in den dömde i vård på samma sätt som idag.

Tingsrätten anser att domstolen även fortsättningsvis ska fatta beslut om påföljdens kärna, inklusive ingripande villkor och behandlingsinsatser. En särskild behandlingspåföljd – motsvarande dagens kontraktsvård – bör finnas kvar i systemet och inte helt ersättas av en administrativ process inom Kriminalvården. På detta sätt bevaras rättssäkerhet, likabehandling och proportionalitet i påföljdsbestämningen.

Tingsrätten har vidare noterat att ordet ”sanktion” i ”tilläggsanktion” kan av enskilda uppfattas på olika sätt. Ordet kan ha olika betydelser i olika sammanhang. Det bör övervägas om ”tilläggsanktion” är en lämplig benämning.

Överklagande av Kriminalvårdens beslut till allmän förvaltningsdomstol bör hanteras skyndsamt (avsnitt 6.9.21)

Tingsrätten vill framhålla en risk i det föreslagna systemet avseende överklagande av den dömde av innehållet i en tilläggsanktion. Om den dömde överklagar ett beslut av Kriminalvården avseende innehållet i en samhällstjänst eller övervakning, ska det prövas av allmän förvaltningsdomstol. Exempel på sådana beslut som kan överklagas är helghemarrest och andra inskränkningar i rörelsefriheten. Ett beslut om upphävande av det villkorliga fängelset ska prövas av allmän domstol och det ska hanteras skyndsamt av domstolen. Det finns en risk att den dömde inte har möjlighet att få innehållet i en tilläggsanktion prövad innan tingsrätten fattar beslut om upphävande av det villkorliga fängelsestraffet. Tingsrätten ifrågasätter därför om det är lämpligt att prövningen av Kriminalvårdens beslut sker i allmän förvaltningsdomstol utan krav på skyndsamt, samtidigt som frågor om upphävande av villkorligt fängelse prövas i tingsrätt med skyndsamhetskrav.

Straffskalorna (avsnitt 7-8)

Överlappande straffskalor (avsnitt 7.9)

Tingsrätten gör bedömningen att tillämpningsområdet för överlappande straffskalor är snävt och kan bidra till oklarheter över vilken straffskala som

domstolarna i praktiken har att förhålla sig till. Dock finns fördelar med överlappande straffskalar genom att, såsom utredningen poängterar, vidare straffskalar medför att även flerfaldig brottslighet och återfallsskärpning i flera fall ryms inom ramen för den tillämpliga straffskalan. Bedömningen godtas därför.

Hela straffskalan ska komma till användning (avsnitt 9)

Tingsrätten ställer sig tveksam till utredningens förslag. Tingsrätten anser att förslaget inte ger tydlig vägledning för hur straffmätningen ska ske, vilket innebär tillämpningsproblem för domstolarna. I många avseenden motsvarar tankegångarna med förslaget den nuvarande ordningen. Det är oklart om förslagen kommer leda till ändring i rättstillämpningen.

Många brott kan även i fortsättningen komma att bedömas enligt minimistrafvärde. Som utredningen framfört kan detta ha att göra med att många brott av naturliga skäl tenderar att vara i linje med minimistrafvet. Tingsrätten vill framföra att ett annat skäl också kan vara att de omständigheter som leder till ett högre straffvärde inte tydliggörs för domstolen. Åklagaren kan helt enkelt ofta nöja sig med att en person blir dömd och inte lägga mer tid och kraft i utredningen på att klargöra omständigheter som skulle kunna leda till ett högre straff. Det gäller inte minst stölder, bedrägerier, och annan ekonomisk brottslighet där tingsrätten ofta inte har någon som helst kännedom om gärningspersonens planering, systematik eller motiv, även i fall där sådana försvårande omständigheter kan anas. Ofta kan det ha att göra med att dessa omständigheter till sin natur är svåra att utreda.

Det är alltså inte enbart fråga om att möjliggöra en annan sorts straffmätning i lagtext, utan det handlar också om att relevanta omständigheter läggs fram.

Förslaget kan också leda till en kostnadsökning för domstolarna om rättegångarna på grund av detta blir mer komplicerade och tar längre tid.

Skärpta straff för flerfaldig brottslighet (avsnitt 10)

Tingsrätten avstyrker utredningens förslag i denna del

Tingsrätten delar utredningens bedömning att en s.k. trekumulationsregel inte bör införas.

Tingsrätten anser inte heller att det förslag som utredningen lämnat kan godtas och avstyrker förslaget.

Påföljdssystemet bygger på att för varje enskilt brott finns en straffskala och att straffskalan är ett uttryck för hur klandervärd den brottsliga handlingen är. Det är givetvis nödvändigt att det finns en metod att sammanlägga straffen för flera brott om någon ska dömas för flera brott. Det framstår också som naturligt att straffen för varje enskilt brott inte kan läggas samman rakt av utan att det måste göras någon form av straffreducering för att åstadkomma en rimlig reaktion på den samlade brottsligheten.

Det förslag som utredningen lämnat innebär att vid sammanläggning av straff för flera brott ska vissa brottstyper (angrepp mot liv, hälsa och trygghet till person) ges en mycket större tyngd. Olika brottstyper ska inte behandlas lika. Tingsrätten har svårt att se att vissa brott ska ges en större tyngd än andra vid

en sammanläggning. Om vissa brott anses allvarigare än andra, hade det varit mer logiskt att skärpa straffskalan för de aktuella brotten (eller sänka straffen för de som inte anses vara lika allvarliga). Vidare framstår förslaget som mycket komplicerat, svårtillämpbart och oförutsägbart. Tingsrätten anser att en annan metod för straffmätning av flerfaldig brottslighet bör övervägas som bygger på den nuvarande ordningen men med en annan avtrappning än som görs idag.

Tingsrättens närmare synpunkter på utredningens förslag

Tingsrätten vill framhålla följande av mer lagteknisk natur. Synpunkterna kan ha betydelse oavsett hur lagstiftaren avser att gå vidare med hur flerfaldig brottslighet ska bedömas.

Som utredningen lyft måste det även vid angrepp mot liv, hälsa eller trygghet till person finnas utrymme att i skärpande riktning beakta att någon, som i utredningens exempel, begått sex grova rån jämfört med någon som begått tre (se s. 1480). Andra exempel kan vara sex våldtäkter jämfört med 20. Någon närmare anvisning för när och hur en aspiration skulle kunna komma i fråga ger inte utredningen vid sidan av att det ska vara enklare än i dag att nå straffmaximum för straffskalan för flerfaldig brottslighet. Utredningen antyder att frågan får lösas av rättstillämpningen. Tingsrätten anser att det bör övervägas om en sådan aspiration ska bli aktuell när straffvärdet överstiger maximistraffet för det enskilda brottet, dvs. när man befinner sig på den särskilda straffskalan för flerfaldig brottslighet.

När det gäller situationen att ett fall av olaga frihetsberövande med ett års straffvärde kombineras med ett stort antal bedrägerier, ger utformningen av föreslagen lagtext i 26 kap. 2 § andra stycket BrB utrymme för att i teorin bestämma straffet till 18 års fängelse, vilket inte är en önskvärd lösning. I en sådan situation borde rimligen inte, i tingsrättens mening, det sammanlagda straffvärdet för bedrägerierna överstiga det maximala straffvärde som bedrägerierna hade kunnat haft om de hade bedömts utan det olaga frihetsberövandet, vilket också utredningen fört fram (s. 1496). Det vore önskvärt om det gick att i lagtext reglera just denna situation, men det är möjligt att det inte går. Att domstolen under alla förhållanden vid straffmätningen ska iaktta den föreslagna bestämmelsen i 28 kap. 5 § BrB kanske är tillräcklig vägledning.

Tingsrätten har även synpunkter på utformningen av den föreslagna 28 kap. 10 § BrB. För yrkesverksamma straffrättsjurister torde det vara självklart vad som menas med att något ska få fullt genomslag vid straffvärderingen inom ramen för flerfaldig brottslighet. Att straffmätningen av flerfaldig brottslighet nu ska framgå i lagtext borde dock innebära att den tydligare förklarar vad detta innebär. Möjligheten till aspiration saknas i lagtexten, trots att utredningens avsikt är att aspiration ska ske i viss utsträckning.

Skärpta straff för brott som har samband med kriminella nätverk (avsnitt 11)

Tingsrätten avstyrker den föreslagna ändringen. Det förslag som utredningen ställer sig bakom är dock att föredra framför det alternativa förslag i avsnitt 17 som inte följer av utredningens ställningstagande.

Effekterna av ändringarna i 29 kap. 2 a § BrB bör utvärderas innan nya ändringar görs. De övriga ändringar som föreslagits av utredningen, främst i fråga om straffmätningen, kan också leda till att nuvarande straffskärpningsregel för brott med samband med kriminella nätverk ges ett annat genomslag. Detta har inte beaktats i utredningen.

Tingsrätten vill även peka på tillämpningsproblem med det förslag som har lämnats. Flera straffskärpningar har redan gjorts på området som har syftat till att komma åt gängkriminaliteten (t.ex. grovt vapenbrott). Samtidigt ska omständigheter inte dubbelbeaktas både vid rubricering och vid straffhöjningen enligt utredningens förslag i denna del. I många fall skulle det alltså inte bli den straffhöjning som utredningen och kommittédirektiven vill åstadkomma. De fall där reglerna om skärpta straff för brott som har samband med kriminella nätverk skulle få störst genomslag torde vara vid ekonomisk brottslighet samt vid våld utan inblandning av skjutvapen eller sprängmedel. Detta förutsätter dock att förundersökningen lägger tid och resurser på att utreda gängkopplingen samt att detta är styrkt bortom varje rimligt tvivel. Enligt tingsrättens erfarenhet har utredning om gängkopplingar i dessa fall sällan getts stort utrymme. Snarast är det vid skjutvapenvåld och sprängningar som detta getts tid och kraft hittills.

Det kan finnas flera anledningar för att uppgifter om gängkopplingar inte läggs fram. T.ex. kan det finnas skäl för polisen att inte i varje rättegång redogöra för all tillgänglig underrättelseinformation. Det kan också anses som resurskrävande att utreda.

Om ändringen leder till att gängkopplingar utreds mer kommer det sannolikt leda till längre rättegångar i större utsträckning än vad utredningen redogjort för.

Billighetsskäl, andra strafflindringsgrunder och påföljdseftergift (avsnitt 12)

Strafflindringsgrunden som avser allvarlig kroppsskada (avsnitt 12.4.4)

Tingsrätten avstyrker att strafflindringsgrunden som avser allvarlig kroppsskada tas bort. Utredningen har argumenterat för att vissa strafflindringsgrunder ska fortsatt ha betydelse för straffvärdet, t.ex. de som syftar till strängheten i den samlade reaktionen på brottsligheten. Dålig hälsa, och därmed även allvarlig kroppsskada, ska hänföras till den kategori av omständigheter som i stället utgör skäl för villkorligt fängelse och som tar sikte på hur den tilltalade skulle drabbas av att avtjäna ett straff i ovillkorligt fängelse (se avsnitt 12.4.3 för utredningens överväganden i denna fråga). En allvarlig kroppsskada som den tilltalade drabbats av i samband med brottet är dock en sorts följd av brottsligheten, även om den inte är från samhällets sida. Detta bör kunna beaktas även i framtiden. Förslaget innebär att den allvarliga kroppsskadan kan beaktas främst när det är aktuellt med ovillkorligt fängelse. Utfallet vid en jämförelse mellan olika trafikolyckor, t.ex. ett fall av vållande till kroppsskada i förhållande till ett mycket allvarligt fall av grov vårdslöshet i trafik, skulle kunna bli ojämnt trots att gärningspersonen i samband med brottet på liknande sätt drabbats av en mycket allvarlig kroppsskada. Utrymmet att beakta det även vid straffmätningen bör därför finnas kvar.

Straffflindringsgrunden som avser arbetsrättsliga följder (avsnitt 12.4.8)

Tingsrätten tillstyrker att straffflindringsgrunden som har samband med konsekvenser i arbetslivet tas bort, med följande anmärkning.

Utredningen har angett att ett brottsoffer inte kompenseras i straffmätningen för motsvarande sociala reaktioner med anledning av att denne utsatts för brott. Tingsrätten anser att detta är ett svagt skäl för den föreslagna ändringen. Givetvis är de konsekvenser som brottsoffret utsatts för ofta skälet till att gärningen alls var straffbar från första början. Det är straffvärdet som ska återspegla allvaret i gärningen. Om någon drabbats ovanligt hårt på olika sätt kan det givetvis beaktas i straffmätningen. Det som utredningen anfört i denna del kan därför inte utgöra ett skäl att ta bort aktuell straffflindringsgrund.

Tingsrätten anser ändå att straffflindringsgrunden rimligen kan tas bort. Det får anses ingå i en fällande doms natur att den kan leda till att någon blir av med sitt arbete, oberoende av straffvärde. Att ett fängelsestraff då sänks kan knappast på ett meningsfullt sätt kompensera för det förlorade arbetet. En fällande dom kan också leda till att någon som inte har ett arbete får det svårare att ta sig in på arbetsmarknaden eller att personen blir socialt utstött på andra sätt. Detta är aspekter som inte kompenseras för i straffmätningen och som i tingsrättens mening inte borde göra det, trots att de är av liknande natur.

Till ovanstående kommer att straffflindringsgrunden är förenad med tillämpningsproblem. Genomslaget av straffflindringsgrunden har varit inkonsekvent och det har ibland varit svårt att utreda förutsättningarna för den tilltalade att behålla arbetet efter den fällande domen.

Det framstår därför som rimligt, och med nu angivna skäl förenligt med tankarna bakom påföljdssystemet, att straffflindringsgrunden med anledning av förlorat arbete tas bort.

Övriga synpunkter på ändringarna i straffmätningen (avsnitt 8-12)

Systemet med nyupptäckt brottslighet i 34 kap. BrB har inverkan på påföljdsbestämningen vid flerfaldig brottslighet. Föreslagna ändringar för straffmätningen kan innebära att sådana gemensamma påföljdsbestämningar som ska göras enligt 34 kap. 2 eller 3 §§ BrB blir mer komplicerade. Det gäller främst i de fall där olika metoder för att nå fram till ett gemensamt straffvärde blandats i den tidigare domen. Risken finns att tingsrätten, trots de föreslagna ändringarna, gör en mer schablonmässig bedömning av betydelsen av den tillkommande brottsligheten vid tillämpning av 34 kap. BrB. För att undkomma denna situation kan det vara av vikt att domstolarna i framtiden tar fram den tidigare domen i sin helhet och inte enbart tittar på belastningsregistret. I vissa fall kan detta leda till längre rättegångar där tidigare domar i viss mån måste gås igenom (även om de i många fall kan hänvisas till).

En presumtion för häktning i fler fall (avsnitt 13)

Tingsrätten tillstyrker förslaget om presumtion för häktning vid försök, förberedelse och stämpling till brott med ett straffminimum för fullbordat brott om minst fyra år. Behovet av ändringen framstår visserligen som begränsat, eftersom häktning i dessa fall regelmässigt sker med dagens regler med hänvisning till flykt-, kollusions- eller recidivfara. Förslaget framstår dock som

naturligt utifrån att det inte finns särskilda straffskalor för de ofullständiga brottsformerna.

Tingsrätten delar bedömningen att en ändring av presumptionen för häktning inte bör omfatta brott för vilka det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år. Precis som läggs fram i utredningen får inte presumptionsregeln utformas på ett sätt som medför att regeln träffar situationer när det i praktiken inte finns ett behov av den, vilket kommer ske vid en sådan sänkning.

Tingsrätten avstyrker däremot förslaget att utöka presumptionen för häktning till att omfatta brotten grov kvinnofridskränkning, grov fridskränkning och hedersförtryck. Detta är brottstyper som ofta inbegriper såväl en kollusionsfara som en recidivfara. Häktning sker därmed om det finns sannolika skäl för brottsmisstanke. Behovet av en sådan utvidgning framstår således som ytterst begränsat. Tingsrätten ser inte något sakligt skäl till att behandla de nämnda brotten på annat sätt än andra brott.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser (avsnitt 15)

Tingsrätten har i huvudsak inga synpunkter på bedömningen av övergångsbestämmelserna. Utredningen redogör dock inte för hur legalitetsprincipen ska iakttas i förhållande till undanröjande av villkorligt fängelse när brottet begåtts före lagändringen. Om ett undanröjande av ett villkorligt fängelse riskerar att leda till ett högre straff än ett undanröjande av en villkorlig dom eller en skyddstillsyn, måste detta beaktas vid bestämmandet av den nya påföljden.

Konsekvenser (avsnitt 16)

Tingsrätten delar inte utredningens bedömning att förslagen inte innebär några kostnadsökningar för domstolarna. För tingsrätten är det uppenbart att förslagen kommer leda till kostnadsökningar för domstolarna.

Som nämnts bör flera av ändringarna leda till längre och mer komplicerade rättegångar, vilket kommer leda till kostnadsökningar för domstolarna. Även överläggning och domskrivning kan ta längre tid vid en mer nyanserad påföljdsbestämning. Vidare kommer förändringen leda till en stor ökning av antal utdömda fängelseår. Domar som leder till hårdare straff överklagas enligt tingsrättens uppfattning oftare än dom utan frihetsberövande påföljder. Förändringarna lär alltså leda till fler mål i hovrätterna och Högsta domstolen.

Vidare kommer utvidgade häktningsregler leda till fler mål med häktade. I mål med frihetsberövanden hålls regelmässigt ett flertal häktningsförhandlingar före huvudförhandlingen. Det är också komplicerat att med de korta tidsfrister för huvudförhandling som gäller för mål med frihetsberövade personer att planera ut huvudförhandling. Tingsrätten måste helt enkelt ha en större jourorganisation för att ta hand om dessa mål jämfört med mål utan frihetsberövanden. Redan idag råder en stor brist på förhandlingssalar i domstolarna. Förslagen i denna del kommer leda till ett ökat behov av förhandlingssalar och ombyggnationer av domstolsbyggnader.

Ändringarna kommer alltså i såväl tingsrätt som hovrätt att leda till mer arbete. Hanteringen av brottmålen riskerar att tränga undan och fördröja tingsrättens

hantering av andra mål och ärenden, exempelvis familjemål, om inte domstolarna ges ökade anslag.

Förslaget om att Kriminalvården ska besluta om innehållet i tilläggssanktionen övervakning, lär leda till att de allmänna förvaltningsdomstolarna får fler överklaganden och ökade kostnader. Dessutom riskerar frågan om påföljdens innehåll att behöva behandlas i två parallella domstolsförfaranden i stället för ett.

Avslutningsvis vill tingsrätten också peka på dels de kostnader för utbildning för domarna som ett genomförande av förslagen för med sig, dels de kostnader för anpassningar av IT-systemen som förslagen kan förväntas innebära.

Detta remissyttrande har beslutats av lagmannen Karin Nacke. Chefsrådmännen Jan Josefsson och Helen Yngwe har deltagit i yttrandet. Föredragande har varit tf. rådmannen Gottfrid Abresparr samt tingsfiskalerna Lydia Wetterlund och Linnea Hedlund.

Karin Nacke

Gottfrid Abresparr

Lydia Wetterlund

Linnea Hedlund